

ФІНАНСИ

УДК 336.53

Воробйов Ю.М., д.е.н., проф., НАПКБ

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджені теоретичні та практичні положення фінансового забезпечення будівельних підприємств.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансові ресурси, будівельні підприємства

ВСТУП

В умовах фінансової нестабільності, постійних коливань фінансових можливостей економічних суб'єктів важливим завданням фінансової науки постає розкриття сутності, змісту та моделей фінансового забезпечення діяльності будівельних підприємств.

Будівельні підприємства як суб'єкти фінансового забезпечення дуже вразливі через значну потребу у великих і постійних обсягах фінансових ресурсів. Однак у зв'язку з особливостями будівельного бізнесу джерела формування фінансових ресурсів в значній мірі залежить від масштабів господарювання, зв'язків будівельних підприємств із своїми замовниками, інвесторами, фінансово-кредитними установами.

Дослідження проблем фінансового забезпечення будівельних підприємств можливо знайти в працях Блажевича О.Г. [1, 2], Бондара О.П. [3, 4], Воробйової О.І., Гладжикурки В.О. [5], Момот Т.В. [6], Рогожина П.С., Гойко А.Ф. [7], Чевганової В.Я., Жучкової Г.А., Биби В.В. [8] та інших. Однак зміни в економіці України, світова фінансова нестабільність, постійний вплив вільних фінансових ресурсів закордон вимагають нових досліджень проблеми фінансового забезпечення діяльності будівельних підприємств.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Головною проблемою дослідження питань фінансового забезпечення діяльності будівельних підприємств є визначення джерел фінансових ресурсів та способів або методів їх залучення в будівельну галузь, а також розкриття моделей фінансування активів будівельних компаній.

Отже, метою статті є дослідження джерел фінансового забезпечення будівельних підприємств, а також моделей фінансування їх активів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Будівельні компанії в умовах ринкової економіки є самостійними господарюючими суб'єктами, які на власний ризик здійснюють свою фінансово-господарську діяльність. Головною метою діяльності будівельних підприємств є створення нових об'єктів нерухомості виробничого, комерційного, житлового та суспільного призначення. Отже, господарська діяльність будівельних компаній перш за все пов'язана з виробництвом, матеріально-технічним забезпеченням, транспортом, організацією та управлінням трудовим колективом. Однак будь-яке підприємство, у т.ч. і будівельне, в умовах ринкової економіки повинно спиратись на фінансову складову, без якої не можливо здійснювати закупівлю будівельних матеріалів, будівництво різних об'єктів. Будівельні компанії для забезпечення своєї діяльності підтримують різні кооперативні зв'язки, взаємодіють з різними суб'єктами підприємництва, фінансовими установами та домогосподарствами як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Для забезпечення ефективності кооперативних зв'язків потрібні фінансові потоки, рух яких створює умови для формування фінансових зобов'язань та їх погашення.

Постійний рух фінансових ресурсів, формування та погашення грошових зобов'язань будівельних компаній складають важливу частину їх фінансово-господарської діяльності.

Від створення до ліквідації будівельна компанія знаходиться у різних фінансових відносинах з суб'єктами підприємництва, домогосподарствами, фінансовими установами, державними органами. Фінансові відносини будівельних компаній з різними економічними суб'єктами можливо відобразити у вигляді наступної схеми (рис. 1).

Надійність фінансових відносин будівельних компаній з їх партнерами по будівельному бізнесу, стабільність фінансових відносин з державними, місцевими та фінансовими установами, ефективна співпраця з домогосподарствами — це головні умови раціонального фінансового забезпечення будівельної діяльності.

Для будівельного підприємства дуже важливо мати значні обсяги фінансових ресурсів за відносно невеликою ціною внаслідок того, що будівництво вимагає великих обсягів грошових коштів для виконання будівельних проектів, придбання будівельних матеріалів, здійснення будівельно-монтажних робіт, підготовки об'єктів до експлуатації.

Наявність широкого вибору джерел формування фінансових ресурсів дає змогу будівельним компаніям оптимізувати вхідні фінансові потоки та зменшити вартість самого будівництва. Будівництву потрібні значні фінансові ресурси, серед яких кредитні складають вагомую частку, а тому при фінансовому забезпеченні будівельних компаній вибір завжди буде за фінансовими ресурсами, що мають невелику вартість, тобто за фінансовими ресурсами, що вкладають безпосередньо інвестори — майбутні власники та замовники будівельної нерухомості.

Обсяги фінансових ресурсів, що акумулюються із різних джерел, є головними елементами фінансово-господарської діяльності. Достатність фінансових ресурсів, їх відносно невелика вартість, своєчасне залучення та ефективне використання вирішує багато проблем будівельної компанії. Для будівельної компанії достатність фінансових ресурсів, їх вартість, строки залучення, напрями і терміни використання складають головну проблему через специфіку будівельного бізнесу, який потребує великих обсягів фінансових коштів, рівномірність їх надходження, своєчасне використання. Вартість фінансових ресурсів має суттєве значення для будівельного бізнесу через те, що зростання вартості фінансових ресурсів помітно збільшує вартість збудованих об'єктів, а внаслідок цього стримує бажання фізичних і юридичних осіб замовляти будівництво нових будівель. Це зменшує приток фінансових ресурсів до будівельних компаній, зменшує їх дохід і прибуток.

Рис. 1. Фінансові відносини між будівельними компаніями та різними економічними суб'єктами (складено автором статті).

Джерела формування фінансових ресурсів будівельних компаній можливо побачити на рис. 2.

Сучасні будівельні компанії України перш за все використовують позикові фінансові ресурси, і дуже мало власних, що помітно впливає на ефективність фінансового забезпечення господарської діяльності. Залежність будівельних компаній від позикових джерел фінансового забезпечення формують додаткові проблеми, вимагають постійного пошуку замовників-інвесторів, за рахунок авансів яких, можливо забезпечити фінансування будівництва.

Обсяги фінансових ресурсів, які необхідні для господарської діяльності будівельної компанії можливо розрахувати за наступною формулою:

$$СФР_{БК} = ФР_{НА} + ФР_{ОА} + ФР_{ФЗВП} + ФР_{ПЗ} + ФР_{Р} + ФР_{Над}, \quad (1)$$

де $СФР_{БК}$ — сума фінансових ресурсів будівельної компанії;

$ФР_{НА}$ — фінансові ресурси, що необхідні для оновлення та збільшення необоротних активів;

$ФР_{ОА}$ — фінансові ресурси, що спрямовуються на формування постійної та змінної частини оборотних активів;

$ФР_{ФЗВП}$ — фінансові ресурси, що спрямовуються на погашення фінансових зобов'язань виробничого призначення;

$ФР_{ПЗ}$ — фінансові ресурси, що спрямовуються на виконання податкових зобов'язань будівельних компаній перед бюджетами усіх рівнів;

$ФР_{Р}$ — фінансові ресурси, що створюють резерви будівельної компанії;

$ФР_{Над}$ — фінансові ресурси, які використовують при виникненні надзвичайних подій.

Обсяги формування і використання фінансових ресурсів будівельними компаніями залежать від масштабів господарювання, кількості об'єктів, що одночасно будуються. Для великих будівельних компаній потрібно мати мільйони чи мільярди гривень фінансових коштів. Однак на практиці не одна будівельна компанія України не в змозі залучити такі значні за обсягом фінансові ресурси. А тому процес формування і використання фінансових ресурсів зв'язаний з реальною ситуацією на фінансовому ринку, спроможності приватних інвесторів, інституціональних інвесторів чи держави фінансувати різні об'єкти будівництва.

Вважаємо, що для ефективного фінансування будівництва, необхідно будівельним компаніям одночасно залучати від 30% до 65% потреби в обсягах фінансових ресурсів в залежності від кількості об'єктів, що будуються, та вартості будівництва. На обсяги фінансових ресурсів будівельних компаній також відповідним чином впливає територіальна розташованість об'єктів будівництва. Із зростанням віддаленості об'єктів

Рис. 2. Джерела формування фінансових ресурсів будівельних компаній (складено автором статті).

ресурсів на довгостроковій основі та зменшити їх вартість, покращити фінансовий стан будівельних компаній.

4. Залучення до співпраці іноземні та вітчизняні фінансово-кредитні інститути, зокрема банки, страхові компанії, інвестиційні фонди тощо, щоб мати можливість стабільно фінансувати будівельну діяльність.

5. Залучення до співпраці приватних інвесторів (фізичних і юридичних осіб), які можуть за власні чи запозичені фінансові ресурси здійснювати фінансування нового будівництва.

6. Збільшення власних доходів і прибутків будівельних компаній, які можуть бути використані для фінансового забезпечення будівництва.

7. Залучення для фінансового забезпечення будівельної діяльності державні та місцеві органи влади, які за рахунок відповідних бюджетних коштів фінансують об'єкти будівництва, що мають суспільне або пріоритетне економічне значення.

Запропоновані заходи збільшення обсягів фінансових ресурсів великих будівельних компаній базуються на диверсифікації джерел та фінансових інструментів, їх формування, використання можливостей світового та національного фондових ринків, створення фінансово-будівельних холдингів, зростання доходів і прибутків будівельних компаній, залучення коштів приватних інвесторів, державного чи (або) місцевого бюджетів.

З метою більш ефективного фінансового забезпечення діяльності великих будівельних компаній можливо запропонувати наступну модель фінансування активів (табл. 1).

За цією моделлю власний капітал використовується для фінансового забезпечення відтворення основних засобів виробництва, довгострокових фінансових інвестицій, а також формування виробничих запасів. Загальна частка власного капіталу за цією моделлю повинна складати 40%, що дає змогу забезпечити достатній рівень фінансування активів за рахунок власних коштів.

Довгострокові зобов'язання спрямовуються на фінансування необоротних активів, зокрема незавершеного будівництва в обсязі 10%, інших необоротних активів — 2%. Фінансування виробничих запасів в обсязі 18% та інших запасів в обсязі 10%. Таким чином, довгострокові зобов'язання повинні складати за цією моделлю не менше 40%.

будівництва вартість його може зростати через помітні витрати на транспортування будівельних матеріалів.

Для забезпечення зростання обсягів фінансових ресурсів великих будівельних компаній можливо запропонувати наступні заходи:

1. Створення фінансово-будівельних холдингів, що дасть змогу збільшити обсяги фінансових ресурсів для будівництва та зменшити витрати на їх залучення.

2. Здійснення операцій IPO на зовнішньому фондовому ринку з метою залучення нових інвесторів та більш дешевих за вартістю фінансових ресурсів. Здійснення операцій IPO може сприяти помітному зростанню обсягів власних фінансових ресурсів, що забезпечать більш високий рівень фінансового забезпечення будівельної діяльності.

3. Здійснення операцій щодо розміщення корпоративних облігацій великих будівельних компаній на зовнішньому і внутрішньому фондовому ринку. Це дасть змогу збільшити обсяги залучення фінансових ресурсів.

Поточні зобов'язання в обсязі 20% використовуються для фінансування дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій, грошових коштів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, здійснені дослідження дали змогу обґрунтувати наукові положення щодо формування фінансових ресурсів для фінансового забезпе-

чення будівельної діяльності. Визначено основні джерела формування фінансових ресурсів. Запропоновано систему заходів, які дають можливість збільшувати обсяги фінансових ресурсів в довгостроковій перспективі. Обґрунтовано більш раціональну схему фінансового забезпечення великих будівельних компаній за моделлю з перевагою довгострокових стабільних джерел фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Блажевич О.Г. Чинники, що впливають на рівень фінансової безпеки будівельних підприємств / О.Г. Блажевич // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. — 2011. — №4(13). — С. 40-47.
2. Блажевич О.Г. Напрями підвищення рівня фінансової безпеки будівельних підприємств / О.Г. Блажевич // Культура народів Причорномор'я. — 2011. — №215. — С. 18-22.
3. Бондар О.П. Фінансовий стан та фінансова безпека будівельних підприємств України / О.П. Бондар // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. — 2011. — №4(13). — С. 10-12.
4. Бондар О.П. Фінансова безпека підприємств будівельного комплексу при банківському кредитуванні / О.П. Бондар // Культура народів Причорномор'я. — 2011. — №215. — С. 22-25.
5. Воробйова О.І. Фінансування та кредитування будівельного комплексу України / О.І. Воробйова, В.О. Гладжикурка // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. — 2009. — №1(2). — С. 70-81.
6. Момот Т.В. Фінансово-будівельні холдинги: фінансовий аспект залучення коштів / Т.В. Момот // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. — 2005. — Випуск 207. — Т. IV. — Дніпропетровськ: ДНУ. — С. 1126-1230.
7. Рогожин П.С. Економіка будівельних організацій: підручник / П.С. Рогожин, А.Ф. Гойко. — К.: Видавничий дім «Скарби», 2011. — 448 с.
8. Чевганова В.Я. Формування фінансово-інвестиційного забезпечення реструктуризації будівельної галузі та її підприємств / В.Я. Чевганова, Г.А. Жучкова, В.В. Биба // Економіка і регіон. — 2008. — №2. — С. 142-147.

Таблиця 1

Схема фінансового забезпечення великих будівельних компаній за моделлю з перевагою довгострокових стабільних джерел фінансування *

Активи великої будівельної компанії	Джерела фінансового забезпечення великих будівельних компаній
Необоротні активи (42%) у т.ч.	Власний капітал (30%) + Довгострокові зобов'язання (12%)
– основні засоби виробництва (25%)	Власний капітал (25%)
– довгострокові фінансові інвестиції (5%)	Власний капітал (5%)
– незавершене будівництво (10%)	Довгострокові зобов'язання (10%)
– інші необоротні активи (2%)	Власний капітал (2%)
Оборотні активи (58%) у т.ч.	Власний капітал (10%) + Довгострокові зобов'язання (28%) + Поточні зобов'язання (20%)
– виробничі запаси (28%)	Власний капітал (10%) + Довгострокові зобов'язання (18%)
– інші запаси (10%)	Довгострокові зобов'язання (10%)
– дебіторська заборгованість (10%)	Поточні зобов'язання (10%)
– поточні фінансові інвестиції (5%)	Поточні зобов'язання (5%)
– грошові кошти (5%)	Поточні зобов'язання (5%)

* Складено автором статті

Стаття надійшла до редакції 9 січня 2012 року